

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (suuri jaosto)

12 päivänä tammikuuta 2023*

Ennakkoratkaisupyyntö – Valtiontuet – SEUT 107 artiklan 1 kohta – Kansallinen säännöstö, jossa säädetään julkisen toimijan velvollisuudesta hankkia energiaa uusiutuvan energian tuottajilta markkinahintaa korkeampaan hintaan – Osaa asianomaisesta tuesta ei ole maksettu – Kyseisten tuottajien esittämä korvausvaatimus siitä viranomaisesta erilliselle viranomaiselle, jonka on tämän kansallisen säännösten mukaan lähtökohtaisesti maksettava kyseinen tuki ja jonka talousarvio on tarkoitettu yksinomaan varmistamaan sen oma toiminta – Uusi tuki – Ilmoitusvelvollisuus – Vähämerkityksinen tuki – Asetus (EU) N:o 1407/2013 – 5 artiklan 2 kohta – Kasautuminen – Viiteajanjakson aikana mainitun kansallisen säännösten perusteella jo saatujen tukimäärien huomioon ottaminen

Yhdistetyissä asioissa C-702/20 ja C-17/21,

joissa on kyse kahdesta SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jotka Augstākā tiesa (Senāts) (ylin tuomioistuin, Latvia) on esittänyt 18.12.2020 ja 7.1.2021 tekemillään päätöksillä, jotka ovat saapuneet unionin tuomioistuimeen 22.12.2020 ja 11.1.2021, saadakseen ennakkoratkaisun asioissa

”DOBELES HES” SIA (C-702/20) ja

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (C-17/21),

joissa asioiden käsittelyyn osallistuvat

Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija,

Ekonomikas ministrija,

Finanšu ministrija ja

”GM” SIA,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (suuri jaosto),

toimien kokoonpanossa: presidentti K. Lenaerts, varapresidentti L. Bay Larsen, jaostojen puheenjohtajat A. Prechal, K. Jürimäe, L. S. Rossi ja M. L. Arastey Sahún sekä tuomarit M. Ilešič, J.-C. Bonichot (esittelevä tuomari), N. Piçarra, I. Jarukaitis, A. Kumin, N. Jääskinen, N. Wahl, M. Gavalec ja O. Spineanu-Matei,

* Oikeudenkäyntikieli: latvia.

julkisasiamies: A. Rantos,

kirjaaja: hallintovirkkamies C. Di Bella,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 29.3.2022 pidetyssä istunnossa esitetyn,

– ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

1. ”DOBELES HES” SIA ja ”GM” SIA, edustajanaan J. Vaits,

– Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija, edustajinaan E. Bergmane, I. Birziņš, J. Miķelsons ja A. Ozola,

– Latvian hallitus, asiamiehinään E. Bārdiņš, J. Davidoviča, I. Hūna ja K. Pommere,

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller A. Hoesch ja R. Kanitz,

– Espanjan hallitus, asiamiehenään M. J. Ruiz Sánchez,

– Alankomaiden hallitus, asiamiehinään M. K. Bulterman ja M. A. M. de Ree,

– Euroopan komissio, asiamiehinään A. Bouchagiar, G. Braga da Cruz, I. Naglis ja I. Rubene,

kuultuaan julkisasiamiehen 14.6.2022 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyynnöt koskevat SEUT 107 artiklan 1 kohdan, SEUT 108 artiklan 3 kohdan, [SEUT] 107 ja [SEUT] 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen 18.12.2013 annetun komission asetuksen (EU) N:o 1407/2013 (EUVL 2013, L 352, s. 1) ja [SEUT] 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13.7.2015 annetun neuvoston asetuksen (EU) 2015/1589 (EUVL 2015, L 248, s. 9) tulkintaa.
- 2 Nämä pyynnöt on esitetty kahdessa asiassa, joissa vastakkain ovat yhtäältä ”DOBELES HES” SIA ja ”GM” SIA (jäljempänä yhdessä pääasioiden kantajat) ja toisaalta Sabiedrisko pakalpojumu regulēšanas komisija (julkisten palvelujen sääntelyviranomainen, Latvia; jäljempänä sääntelyviranomainen) ja joissa on kyse siitä, että hyväksytty jakeluyritys on vahvistanut sähkön ostohinnan DOBELES HES:n osalta ajanjaksolle 1.3.2006–30.11.2007 ja GM:n osalta ajanjaksolle 1.3.2006–30.9.2008 liian alhaiseksi.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Liittymissopimus ja liittymisasiakirja

- 3 Belgian kuningaskunnan, Tanskan kuningaskunnan, Saksan liittotasavallan, Helleenien tasavallan, Espanjan kuningaskunnan, Ranskan tasavallan, Irlannin, Italian tasavallan, Luxemburgin suurherttuakunnan, Alankomaiden kuningaskunnan, Itävallan tasavallan, Portugalin tasavallan, Suomen tasavallan, Ruotsin kuningaskunnan, Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan (Euroopan unionin jäsenvaltiot) ja Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan välillä Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisestä Euroopan unioniin tehty sopimus (EUVL 2003, L 236, s. 17) allekirjoitettiin Latvian tasavallan toimesta 16.4.2003, ja se tuli voimaan 1.5.2004 (jäljempänä liittymissopimus).
- 4 Liittymissopimuksen 1 artiklan 2 kohdan mukaan liittymisehdot ja liittymisen vuoksi niihin sopimukseen tehtävät mukautukset, joihin Euroopan unioni perustuu, ovat asiakirjassa Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Kyproksen tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Maltan tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu (EUVL 2003, L 236, s. 33; jäljempänä liittymisasiakirja).
- 5 Liittymisasiakirjan 22 artiklassa, joka on liittymisasiakirjan muiden määräysten tavoin erottamaton osa liittymissopimusta, määrätään, että liittymisasiakirjan liitteessä IV lueteltuja toimenpiteitä sovelletaan kyseisessä liitteessä määrätyn edellytyksin.
- 6 Liittymisasiakirjan liitteessä IV olevan 3. otsikon 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

”Seuraavia tukijärjestelmiä ja yksittäisiä tukia, joita pannaan täytäntöön uudessa jäsenvaltiossa ennen liittymispäivää ja joita sovelletaan edelleen kyseisen ajankohdan jälkeen, pidetään liittymisestä alkaen [SEUT 108] artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena:

 - a) ennen 10 päivää joulukuuta 1994 täytäntöönpannut tukitoimenpiteet;
 - b) tämän liitteen lisäyksessä luetellut tukitoimenpiteet;
 - c) tukitoimenpiteet, joita uuden jäsenvaltion valtiontuen valvontaviranomainen on arvioinut ennen liittymispäivää ja jotka on todettu yhteisön säännösten mukaisiksi, ja joita [Euroopan] komissio ei ole vastustanut sillä perusteella, että toimenpiteen soveltavuudesta yhteismarkkinoille olisi vakavia epäilyksiä, 2 kohdassa esitetyn menettelyn mukaisesti.

Kaikkia vielä liittymispäivän jälkeen sovellettavia toimenpiteitä, jotka ovat valtion tukea ja jotka eivät täytä edellä esitettyjä edellytyksiä, pidetään uutena tukena liittymisestä alkaen [SEUT 108] artiklan 3 kohdan soveltamisessa.”

- 7 Liittymisasiakirjan liitteessä IV olevan 3. otsikon 2 kohdassa vahvistetaan menettely, jota sovelletaan silloin, kun uusi jäsenvaltio toivoo komission tarkastelevan tukea kyseisen otsikon 1 kohdan c alakohdassa kuvatun menettelyn mukaisesti, ja määrätään, että sen on tässä tapauksessa annettava komissiolle säännöllisesti tiettyjä tietoja. Kyseisen 3. otsikon 3 kohdan mukaan komission päätöstä vastustaa toimenpidettä kyseisen otsikon 1 kohdan c alakohdan mukaisesti pidetään päätöksenä aloittaa [SEUT 108] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 659/1999 (EYVL 1999, L 83, s. 1) tarkoitettu muodollinen tutkintamenettely.

Asetus N:o 1407/2013

- 8 Asetuksen (EU) N:o 1407/2013 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Vähämerkityksinen tuki”, säädetään seuraavaa:

”1. Tukitoimenpiteiden ei katsota täyttävän kaikkia [SEUT] 107 artiklan 1 kohdan perusteita eikä niihin sen vuoksi sovelleta [SEUT] 108 artiklan 3 kohdan mukaista ilmoitusvelvollisuutta, jos ne täyttävät tässä asetuksessa vahvistetut edellytykset.

2. Jäsenvaltion yhdelle yritykselle myöntämän vähämerkityksisen tuen kokonaismäärä ei saa olla yli 200 000 euroa minkään kolmen verovuoden jakson aikana.

– –”

- 9 Kyseisen asetuksen 5 artiklan 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Vähämerkityksinen tuki ei saa kasautua samoihin tukikelpoisiin kustannuksiin myönnettävän valtiontuen tai samaan riskirahoitustoimenpiteeseen myönnettävän valtiontuen kanssa, jos tällainen kasautuminen ylittäisi komission antamassa ryhmäpoikkeusasetuksessa tai päätöksessä kunkin tapauksen erityisten olosuhteiden mukaan vahvistetun tuen enimmäisintensiteetin tai enimmäismäärän. Vähämerkityksinen tuki, jota ei ole myönnetty tai kohdennettu tiettyihin tukikelpoisiin kustannuksiin, saa kasautua muun valtiontuen kanssa, joka on myönnetty komission antaman ryhmäpoikkeusasetuksen tai päätöksen nojalla.”

- 10 Mainitun asetuksen 7 artiklan, jonka otsikko on ”Siirtymäsäännökset”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tätä asetusta sovelletaan ennen sen voimaantuloa myönnettyyn tukeen, jos tuki täyttää kaikki tässä asetuksessa säädetyt edellytykset. Komissio arvioi tuet, jotka eivät täytä näitä edellytyksiä, asiaa koskevien puitteiden, suuntaviivojen ja tiedonantojen mukaisesti.”

Asetus 2015/1589

- 11 Asetuksen 2015/1589 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

- a) ’tuella’ toimenpiteitä, jotka täyttävät kaikki [SEUT 107] artiklan 1 kohdassa asetetut tunnusmerkit;

b) 'voimassa olevalla tuella'

- i) tukia, jotka olivat olemassa ennen [EUT-sopimuksen] voimaantuloa kyseisissä jäsenvaltioissa, eli tukiohjelmiä ja yksittäisiä tukia, jotka on otettu käyttöön ennen [EUT-sopimuksen] voimaantuloa ja joita voidaan soveltaa edelleen [EUT]-sopimuksen voimaantulon jälkeen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Itävallan [tasavallan], Suomen [tasavallan] ja Ruotsin [kuningaskunnan liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyn asiakirjan (EYVL 1994, C 241, s. 21 ja EYVL 1995, L 1, s. 1)] 144 ja 172 artiklan, [liittymisasiakirjan] 3 kohdan ja liitteen IV lisäyksen, Bulgarian [tasavallan] ja Romanian [liittymisehdoista ja niiden sopimusten mukautuksista, joihin Euroopan unioni perustuu, tehdyn asiakirjan (EUVL 2005, L 157, s. 203)] 2 kohdan ja 3 kohdan b alakohdan sekä liitteen V lisäyksen sekä Kroatian [tasavallan liittymisehdoista sekä Euroopan unionista tehdyn sopimuksen, Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja Euroopan atomienergiayhteisön perustamissopimuksen mukautuksista tehdyn asiakirjan (EUVL 2012, L 112, s. 21)] 2 kohdan ja 3 kohdan b alakohdan sekä liitteen IV lisäyksen soveltamista;
- ii) hyväksytyjä tukia eli tukiohjelmiä ja yksittäisiä tukia, jotka komissio tai [Euroopan unionin] neuvosto on hyväksynyt;
- iii) tukia, joiden voidaan katsoa tulleen hyväksytyiksi joko asetuksen (EY) N:o 659/1999 4 artiklan 6 kohdan nojalla tai tämän asetuksen 4 artiklan 6 kohdan nojalla tai ennen asetuksen (EY) N:o 659/1999 antamista, mutta tämän menettelyn mukaisesti;
- iv) tukia, jo[tka] voidaan tämän asetuksen 17 artiklan nojalla katsoa voimassa olevaksi tueksi;
- v) tukia, joiden voidaan katsoa olevan voimassa olevia tukia, koska voidaan osoittaa, että ne käyttöönottohetkellä eivät vielä olleet tukia, mutta ovat muuttuneet myöhemmin sellaisiksi sisämarkkinoiden kehityksen johdosta ilman, että jäsenvaltio olisi muuttanut niitä. Jos tietyt toimenpiteet muuttuvat tuiksi sen jälkeen, kun tietty toiminta on vapautettu kilpailulle unionin lainsäädännössä, näitä toimenpiteitä ei kilpailun vapauttamiselle vahvistetun ajankohdan jälkeen pidetä voimassa olevana tukena.

c) 'uudella tuella' kaikkia tukia, eli tukiohjelmiä ja yksittäisiä tukia, jotka eivät ole voimassa olevaa tukea, mukaan lukien voimassa olevan tuen muutokset;

– –”

- 12 Kyseisen asetuksen 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Uudesta tuesta ilmoittaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Jollei [SEUT] 109 artiklan tai sen muiden asiaa koskevien määräysten nojalla annetuissa asetuksissa toisin säädetä, asianomaisen jäsenvaltion on riittävän ajoissa ilmoitettava komissiolle kaikista suunnitelmistaan myöntää uutta tukea. Komissio ilmoittaa viipymättä asianomaiselle jäsenvaltiolle ilmoituksen vastaanottamisesta.

2. Asianomaisen jäsenvaltion on toimitettava ilmoituksessaan kaikki tarvittavat tiedot, jotta komissio pystyy tekemään 4 ja 9 artiklan mukaisen päätöksen – –”

- 13 Mainitun asetuksen 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Täytäntöönpanokielto”, säädetään seuraavaa:

”Tukea, josta on 2 artiklan 1 kohdan mukaisesti ilmoitettava, ei saa ottaa käyttöön ennen kuin komissio on tehnyt, tai sen katsotaan tehneen, päätöksen tällaisen tuen hyväksymisestä.”

- 14 Saman asetuksen 17 artiklassa, jonka otsikko on ”Tuen takaisinperintään sovellettava vanhentumisaika”, säädetään seuraavaa:

”1. Komission toimivaltuuksiin perii tuki takaisin sovelletaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa.

2. Vanhentumisaika alkaa päivästä, jona sääntöjenvastainen tuki on myönnetty tuen saajalle joko yksittäisenä tukena tai tukiohjelmaan kuuluvana tukena. Sääntöjenvastaista tukea koskevat komission toimet tai jäsenvaltion komission pyynnöstä toteuttamat toimet keskeyttävät vanhentumisajan. Vanhentumisaika alkaa uudelleen kunkin keskeytyksen jälkeen. Vanhentumisaikaa laskettaessa ei oteta huomioon aikaa, jona komission päätös on Euroopan unionin tuomioistuimen käsiteltävänä.

3. Tuki, jonka osalta vanhentumisaika on kulunut umpeen, katsotaan voimassa olevaksi tueksi.”

Latvian oikeus

- 15 Energiasta 3.9.1998 annetun lain (enerģētikas likums, Latvijas Vēstnesis, 1998, nro 273), sellaisena kuin se oli voimassa 1.6.2001–7.6.2005, (Latvijas Vēstnesis, 2001, nro 83), 40 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Hyväksytyt sähkönjakeluyrityksen on ostettava laatua koskevien kansallisten muuttujien mukaisesti sen toimilupa-alueella sijaitsevien pienten vesivoimaloiden, joiden kapasiteetti on enintään kaksi megawattia, tuottama ylijäämä sähkö sen jälkeen, kun voimaloiden omat tarpeet on ensin tyydytetty, sillä edellytyksellä, että voimaloiden ja niiden laitteiston käyttö on aloitettu ennen 1.1.2003, sähkön keskimääräiseen myyntitariffiin verrattuna kaksinkertaiseen hintaan kahdeksan vuoden ajan asianomaisen voimalan käyttöönottamisajankohdasta alkaen. Kyseisen ostohinnan määrittää tämän jälkeen sääntelyviranomaisen.”

- 16 Sähkömarkkinoista 5.5.2005 annetun lain (elektroenerģijas tirgus likums, Latvijas Vēstnesis, 2005, nro 82), sellaisena kuin se oli voimassa 8.6.2005–31.12.2014, 30 §:n 1 momentissa säädettiin seuraavaa:

”Sähköntuottajat, jotka käyttävät sähkön tuotannossa uusiutuvia energialähteitä ja jotka ovat aloittaneet toimintansa ennen tämän lain voimaantuloa, myyvät sähköä julkiselle toimijalle niiden toimintatapaa säätelevillä ehdoilla, toimitusaikoina ja hinnoilla, joita niihin sovellettiin tämän lain voimaantulohetkellä.”

- 17 Kyseisen lain, sellaisena kuin se oli voimassa 8.6.2005–14.5.2008, 30 §:n 3 momentissa säädettiin seuraavaa:

”Julkisen toimijan on pidettävä erillisiä rekisterejä tämän pykälän 1 ja 2 momentissa määriteltyjen yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti ostetun sähkön määrästä ja kustannuksista. Näiden ostojen kustannuksista vastaavat kaikki sähkön loppukuluttajat Latviassa sähkönkulutuksensa mukaan, jos osa uusiutuvista energialähteistä tuotetusta sähköstä ostetaan julkiselta toimijalta tai jos julkiselle toimijalle aiheutuneet kustannukset korvataan.”

18 Julkisten palvelujen sääntelyviranomaisista 19.10.2000 annetun lain (likums "Par sabiedrisko pakalpojumu regulatoriem", Latvijas Vēstnesis, 2000, nro 394) 29 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Sääntelyviranomaisen toiminta rahoitetaan tuloilla, jotka saadaan julkisten palvelujen sääntelyä varten kerättävästä valtion maksusta (jäljempänä valtion maksu) ja sääntelyviranomaisen tarjoamista palveluista kerättyistä maksuista, joista säädetään muilla laeilla ja asetuksilla."

19 Kyseisen lain 30 §:ssä säädetään seuraavaa:

"1. Julkisten palvelujen sääntelemisen varmistamiseksi kaikki säännellyillä aloilla toimivat julkisten palvelujen tarjoajat maksavat valtion maksun.

2. Säännellyillä aloilla kerätty valtion maksu on tilitettävä valtion talousarvioon ja hyvitetävä valtionkonttorissa olevalle sääntelyviranomaisen tilille. Säännellyillä aloilla maksettu valtion maksu on tarkoitettu yksinomaan varmistamaan kyseisen viranomaisen toiminta."

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

20 Pääasioiden kantajat ylläpitävät vesivoimaloita ja tuottavat siten sähköä uusiutuvista energialähteistä.

21 Energialain 40 §:n 1 momentissa säädettiin 7.6.2005 saakka, että sähköntuottajilla oli tietyin edellytyksin oikeus myydä sähköntuotantonsa ylijäämä hyväksytylle sähkönjakeluyritykselle sähkön keskimääräiseen myyntitariffiin verrattuna kaksinkertaiseen hintaan.

22 Tätä säännöstä sovellettiin pääasioiden kantajiin.

23 Sähkön keskimääräisen tariffin määritti sääntelyviranomainen, joka on julkisten palvelujen sääntelyviranomaisista annetulla lailla perustettu riippumaton julkisoikeudellinen elin. Sääntelyviranomainen on erillinen oikeussubjekti, ja se toimii itsenäisesti ja hallinnoi omaa talousarviotaan, joka hyväksytään lainsäädäntöteitse.

24 Sähkömarkkinalailla, sellaisena kuin se oli voimassa 8.6.2005 alkaen, muutettiin menettelyä, jota sovelletaan sähköntuottajien tuotannon ylijäämien myymiseen korotetulla tariffilla. Kyseisen lain 30 §:n 1 momentissa säädettiin kuitenkin, että uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajiin, jotka olivat jo aloittaneet toimintansa kyseisenä ajankohtana, sovellettiin edelleen aikaisempia ehtoja erityisesti hintojen osalta.

25 Sääntelyviranomainen tulkitsi kyseistä säännöstä siten, että sillä jäädytetään näiden tuottajien osalta sähkön keskimääräinen myyntitariffi sillä 7.6.2005 voimassa olleeseen arvoon, ja se lakkasi näin ollen päivittämästä kyseistä tariffia. Pääasioiden kantajat myivät siten 8.6.2005 alkaen tuotantonsa ylijäämän tuolloin voimassa olleeseen sähkön keskimääräiseen myyntitariffiin verrattuna kaksinkertaiseen hintaan, koska sääntelyviranomainen ei enää päivittänyt kyseistä tariffia tuosta ajankohdasta lukien.

- 26 Latvijas Republikas Satversmes tiesa (perustuslakituomioistuin, Latvia) katsoi kuitenkin 20.1.2010 antamallaan ratkaisulla, että sähkömarkkinalain 30 §:n 1 momentissa käytetty ilmaisu ”hinnat” oli ymmärrettävä hintojen vahvistamismekanisminä eikä kiinteäksi hinnaksi ja että tulkinta, jonka mukaan sääntelyviranomaisen ei ollut sähkömarkkinalain voimaantulon jälkeen enää toimivaltainen vahvistamaan sähkön keskimääräistä myyntitariffia, oli virheellinen.
- 27 Pääasioiden kantajat vaativat sääntelyviranomaista maksamaan vahingonkorvausta tappioista, jotka ovat aiheutuneet siitä, ettei kyseistä tariffia ole vahvistettu 8.6.2005 alkaen. Väitetty vahinko vastaa julkisen toimijan pääasioiden kantajille maksaman hinnan ja sen hinnan välistä erotusta, jolla julkisen toimijan olisi pitänyt ostaa niiltä sähköä, jos sähkön keskimääräinen myyntitariffi olisi vahvistettu asianmukaisesti DOBELES HES:n osalta ajanjaksolle 1.3.2006–30.11.2007 ja GM:n osalta ajanjaksolle 1.3.2006–30.9.2008.
- 28 Sääntelyviranomaisen kieltäytyttyä maksamasta pääasioiden kantajille vastaavia summia nämä saattoivat asian vuonna 2011 hallintotuomioistuimen käsiteltäväksi. Administratīvā apgabaltiesa (maakunnallinen hallintotuomioistuin, Latvia) hyväksyi osittain DOBELES HES:n ja GM:n vaatimukset ja määräsi sääntelyviranomaisen maksamaan näille 3 406,63 euroa ja 662,26 euroa 31.5.2019 ja 10.7.2019 antamallaan tuomioilla. Administratīvā apgabaltiesa katsoi kuitenkin, että kyse on valtiontukien maksamisesta, ja asetti näiden summien maksamisen edellytykseksi sen, että komissio on tehnyt, tai sen katsotaan tehneen, päätöksen tällaisten tukien hyväksymisestä. Oikeudenkäynnin aikana se oli näet pyytänyt komissiolta SEUT 107 ja SEUT 108 artiklan soveltamisesta lausuntoa, joka oli annettu tämänsuuntaisesti 12.12.2018.
- 29 Sääntelyviranomaisen teki näistä tuomioista kassaatiovalituksen ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen. Tässä tilanteessa Augstākā tiesa (Senāts) (ylin tuomioistuin, Latvia) päätti lykätä molempien pääasioiden käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset, jotka on muotoiltu samalla tavalla näissä kummassakin asiassa:
- ”1) Onko julkiselle toimijalle asetettua velvollisuutta ostaa sähköä markkinahintaa korkeampaan hintaan sähköntuottajilta, jotka käyttävät tuotantoon uusiutuvia energialähteitä, ja hyödyntää ostoissa loppukuluttajille asetettua velvollisuutta maksaa sähköstä kulutuksen mukaan, pidettävä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtion toimenpiteenä tai valtion varoista toteutettuna toimenpiteenä?
- 2) Voidaanko sähkömarkkinoiden vapauttamisen käsitettä tulkita siten, että vapauttaminen on jo tapahtunut, jos tietyt vapaan kaupan edellytykset, kuten julkisen toimijan ja muiden jäsenvaltioiden palveluntarjoajien väliset sopimukset, toteutuvat? Voidaanko sähkömarkkinoiden vapauttamisen katsoa alkavan siitä, kun lainsäädännössä annetaan osalle sähkönkäyttäjistä (esimerkiksi siirtoverkkoon liitetyille sähkönkäyttäjille tai jakeluverkkoon liitetyille muille kuin kotitalouskäyttäjille) oikeus vaihtaa sähkönjakelijaa? Miten Latvian sähkömarkkinoiden sääntelyn kehitys vaikuttaa sähköntuottajille myönnettyjen tukien luonnehdintaan SEUT 107 artiklan 1 kohdan kannalta (ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavan vastauksen mukaisesti), erityisesti vuotta 2007 edeltäneessä tilanteessa?

- 3) Jos ensimmäiseen ja toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavassa vastauksessa todetaan, että sähköntuottajille myönnetty tuki ei ole SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, tarkoittaako se, että kantaja toimii nykyään vapautetuilla sähkömarkkinoilla ja että vahingonkorvauksen maksamisella annettaisiin sille nyt etua verrattuna markkinoiden muihin toimijoihin, sitä, että vahingonkorvausta on pidettävä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna valtiontukena?
- 4) Jos ensimmäiseen ja toiseen ennakkoratkaisukysymykseen annettavassa vastauksessa todetaan, että sähköntuottajille myönnetty tuki on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, onko kyseisessä määräyksessä tarkoitettujen valtiontukien valvonnan yhteydessä katsottava, että kantajan vaatimus korvauksen saamiseksi vahingosta, joka sille on aiheutunut siitä, että sen lakiin perustuva oikeus saada tuottamastaan sähköstä korkeampi hinta ei kaikilta osin ole toteutunut, on hakemus uuden valtiontuen maksatuksesta vai hakemus sen valtiontuen osan maksatuksesta, joka on aikaisemmin jäänyt saamatta?
- 5) Jos neljänteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan siten, että vahingonkorvausvaatimusta on aikaisempien olosuhteiden perusteella pidettävä hakemuksena sen valtiontuen osan maksatuksesta, joka on aikaisemmin jäänyt saamatta, voidaanko SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkita siten, että nyt päätöksen tekemiseksi kyseisen valtiontuen maksamisesta on tarkasteltava markkinoiden nykytilannetta ja otettava huomioon voimassa oleva lainsäädäntö (mukaan lukien liiallisten korvausten välttämiseksi voimassa olevat nykyiset rajoitukset)?
- 6) Onko SEUT 107 artiklan 1 kohdan tulkinnassa merkitystä sillä, että tuulivoimalat ovat vesivoimaloista poiketen saaneet aikaisemmin täysimääräistä tukea?
- 7) Onko SEUT 107 artiklan 1 kohdan tulkinnassa merkitystä sillä, että ainoastaan osa niistä vesivoimaloista, jotka ovat saaneet vajaata tukea, saavat nykyään korvauksen?
- 8) Onko [asetuksen N:o 1407/2013] 3 artiklan 2 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että koska riidanalaisen tuen määrä ei käsiteltävässä asiassa ylitä vähämerkityksisen tuen sallittua enimmäismäärää, kyseisen tuen on katsottava täyttävän vähämerkityksisille tuille asetetut vaatimukset? Onko asetuksen N:o 1407/2013 5 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että kun otetaan huomioon edellytykset, jotka [24.4.2017 annetussa] komission päätöksessä SA.43140 [– Uusiutuvien energiamuotojen ja yhteistuotannon tukeminen Latviassa (NN/2015) (EUVL 2017, C 176, s. 2)] vahvistetaan liiallisen korvauksen välttämiseksi, vahingonkorvauksen pitäminen vähämerkityksisenä tukena voi käsiteltävässä asiassa johtaa tukien sääntöjenvastaiseen kasautumiseen?
- 9) Jos käsiteltävässä asiassa katsotaan, että valtiontukea on myönnetty tai maksettu, onko [asetuksen 2015/1589] 1 artiklan b ja c alakohtaa tulkittava siten, että käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaiset olosuhteet viittaavat uuteen valtiontukeen eivätkä voimassa olevaan valtiontukeen?
- 10) Jos yhdeksänteen ennakkoratkaisukysymykseen vastataan myöntävästi, onko siinä yhteydessä, kun arvioidaan, onko kantajan tilanteessa kyse asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa tarkoitetuista voimassa olevista tuista, asetuksen 2015/1589 17 artiklan 2 kohdassa tarkoitettujen vanhentumisajan alkamisajankohtaa määritettäessä otettava huomioon ainoastaan ajankohta, jona tuki on tosiasiallisesti maksettu?

- 11) Jos katsotaan, että valtiontukea on myönnetty tai maksettu, onko SEUT 108 artiklan 3 kohtaa ja asetuksen 2015/1589 2 artiklan 1 kohtaa ja 3 artiklaa tulkittava siten, että käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisen valtiontuen ilmoittamismenettelyä voidaan pitää asianmukaisena, jos kansallinen tuomioistuin hyväksyy vahingonkorvausvaatimuksen sillä edellytyksellä, että komissiolta on saatu päätös, jossa hyväksytään kyseinen tuki, ja määrää elinkeinoministeriön toimittamaan komissiolle kahden kuukauden kuluessa tuomion antamisesta ilmoituksen tuen myöntämisestä liiketoimintaan?
- 12) Onko SEUT 107 artiklan 1 kohdan tulkinnassa merkitystä sillä, että vahingonkorvausta vaaditaan viranomaiselta [(sääntelyviranomaiselta)], jonka ei aikaisemmin ole tarvinnut vastata tällaisista kustannuksista, ja sillä, että kyseisen elimen talousarvio rahoitetaan valtion maksuilla, joita maksavat säännellyillä aloilla toimivat julkisten palvelujen tarjoajat ja jotka on tarkoitettu yksinomaan varmistamaan sääntelytoiminta?
- 13) Onko käsiteltävässä asiassa riitautetun kaltainen korvausjärjestelmä yhteensopiva säännellyillä aloilla sovellettavien unionin oikeuden periaatteiden ja erityisesti sähköisiä viestintäverkkoja ja palveluja koskevista valtuutuksista 7.3.2002 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/20/EY (valtuutusdirektiivi) [(EYVL 2002, L 108, s. 21)], sellaisena kuin se on muutettuna 25.11.2009 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/140/EY [(EUVL 2009, L 337, s. 37)], 12 artiklan ja johdanto-osan 30 perustelukappaleen kanssa?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

- 30 Ensimmäisellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että kansallinen säännöstö, jossa hyväksytty sähkönjakeluyritys veloitetaan ostamaan uusiutuvista energialähteistä tuotettu sähkö markkinahintaa korkeampaan hintaan ja jonka mukaan tästä aiheutuvat lisäkustannukset rahoitetaan loppukuluttajien maksettavaksi tulevilla pakollisella maksulla, merkitsee kyseisessä määräyksessä tarkoitettua ”valtion varoista” toteutettua toimenpidettä.
- 31 On muistutettava, että SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuksi ”valtion tueksi” luonnehtiminen edellyttää, että neljä edellytystä täyttyy eli että on olemassa valtion toimenpide tai valtion varoista toteutettu toimenpide, kyseinen toimenpide on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, sillä annetaan valikoivaa etua sille, joka on sen edunsaajana, ja toimenpide vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua (tuomio 2.3.2021, komissio v. Italia ym., C-425/19 P, EU:C:2021:154, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 32 Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys liittyy yksinomaan ensimmäiseen näistä edellytyksistä. Tältä osin on huomattava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan toimenpide voidaan luonnehtia valtion toimenpiteeksi tai ”valtion varoista” myönnetyksi tueksi, jos yhtäältä toimenpide on suoraan tai välillisesti myönnetty valtion varoista ja toisaalta sen katsotaan johtuvan jäsenvaltiosta (ks. vastaavasti tuomio 2.3.2021, komissio v. Italia ym., C-425/19 P, EU:C:2021:154, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 33 Ensinnäkin edellytyksestä, jonka mukaan toimenpiteen on johdettava jäsenvaltiosta, on todettava, että pääasioissa kyseessä oleva korvausmekanismi on otettu käyttöön lainsäädäntöteitse ja sen on näin ollen katsottava johtuvan asianomaisesta jäsenvaltiosta (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, *Vent de colère!*, C-262/12, EU:C:2013:851, 18 kohta ja tuomio 28.3.2019, *Saksa v. komissio*, C-405/16 P, EU:C:2019:268, 50 kohta).
- 34 Toiseksi edellytyksestä, jonka mukaan etu on myönnetty ”valtion varoista” ja jota ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin nimenomaan pohtii, on todettava unionin tuomioistuimen katsoneen, että valtion sähkönostajille asettamasta lisämaksusta johtuvat määrät ovat samankaltaisia kuin sähkөөn kohdistuva vero tai maksu ja ne ovat peräisin SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista ”valtion varoista” (ks. vastaavasti tuomio 17.7.2008, *Essent Netwerk Noord ym.*, C-206/06, EU:C:2008:413, 47 ja 66 kohta)
- 35 Varoja on näin ollen pidettävä SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuina ”valtion varoina”, jos ne ovat peräisin asianomaisen jäsenvaltion lainsäädännössä määrätystä pakollisista maksuista ja jos niitä hallinnoidaan ja ne jaetaan kyseisen lainsäädännön mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, *Vent de Colère!*, C-262/12, EU:C:2013:851, 25 kohta). Merkitystä ei siis ole sillä, että rahoitusmekanismi ei suppeassa merkityksessä kuulu kansallisessa oikeudessa veronluonteisten maksujen ryhmään (tuomio 16.9.2021, *FVE Holýšov I ym.*, C-850/19 P, EU:C:2021:740, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 36 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 36 kohdassa todennut, pelkästään sen perusteella, että maksusta aiheutuva taloudellinen rasitus kohdistuu tosiasiasa määrättyyn henkilöryhmään, ei sitä vastoin voida osoittaa, että kyseisestä maksusta saadut varat ovat luonteeltaan SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja ”valtion varoja”. Kyseisen maksun on lisäksi oltava kansallisen oikeuden mukaan pakollinen.
- 37 Unionin tuomioistuin on siten katsonut, ettei riitä, että verkonhaltijat vyöryttävät siihen hintaan, jolla sähkö myydään niiden loppuasiakkaille, lisäkustannukset, jotka aiheutuvat niiden velvollisuudesta ostaa uusiutuvista energialähteistä tuotettu sähkö laissa vahvistetuilla tariffeilla, koska tämä kompensatio perustuu yksinomaan käytäntöön eikä lakisääteiseen velvollisuuteen (ks. vastaavasti tuomio 28.3.2019, *Saksa v. komissio*, C-405/16 P, EU:C:2019:268, 70 ja 71 kohta).
- 38 Edellä esitetystä seuraa, että varat, jotka saadaan kansallisen lainsäädännön nojalla veroista tai muista pakollisista maksuista ja joita hallinnoidaan ja jotka jaetaan tämän lainsäädännön mukaisesti, ovat SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja ”valtion varoja”.
- 39 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 49 kohdassa korostanut, tämän tuomion edellä olevassa kohdassa mainittu kriteeri ei kuitenkaan ole ainoa kriteeri, jolla voidaan määrittää kyseisessä määräyksessä tarkoitettujen ”valtion varat”. Tietyt summat voidaan luonnehtia ”valtion varoiksi” jo pelkästään sillä perusteella, että ne ovat jatkuvasti julkisessa määräysvallassa ja siis toimivaltaisten kansallisten viranomaisten käytettävissä (tuomio 16.5.2002, *Ranska v. komissio*, C-482/99, EU:C:2002:294, 37 kohta ja tuomio 21.10.2020, *Eco TLC*, C-556/19, EU:C:2020:844, 36 kohta).
- 40 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöistä ilmenee, että lisäkustannukset, jotka aiheutuvat hyväksytylle jakeluyritykselle uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön ostamisesta sähkön keskimääräiseen myyntitariffiin verrattuna kaksinkertaiseen hintaan, rahoitetaan asianomaisen Latvian lainsäädännön nojalla pakollisella maksulla, josta vastaavat kaikki loppukuluttajat kulutuksensa mukaan.

- 41 Etenkin Latvian hallituksen unionin tuomioistuimelle istunnossa antamien tietojen mukaan on lisäksi niin, että asianomaisen jäsenvaltion kokonaan omistama yhtiö kerää tästä maksusta saadut varat, hallinnoi niitä ja jakaa ne, eikä näitä varoja voida käyttää muihin kuin laissa säädettyihin tarkoituksiin eli edellä olevassa kohdassa mainittujen lisäkustannusten korvaamiseen. Nämä varat ovat siten jatkuvasti julkisessa määräysvallassa.
- 42 Tästä seuraa, että jollei niistä tarkastuksista muuta johdu, jotka ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on suoritettava, varat, joista tariffietu myönnetään asianomaisen Latvian lainsäädännön nojalla uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajille, ovat SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja ”valtion varoja”, kun otetaan huomioon tämän tuomion 38 ja 39 kohdassa mainitut kaksi kyseisen käsitteen vaihtoehtoista kriteeriä.
- 43 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kansallinen säännöstö, jossa hyväksytty sähkönjakeluyritys veloitetaan ostamaan uusiutuvista energialähteistä tuotettu sähkö markkinahintaa korkeampaan hintaan ja jonka mukaan tästä aiheutuvat lisäkustannukset rahoitetaan loppukuluttajien maksettavaksi tulevilla pakollisella maksulla tai jonka mukaan näiden lisäkustannusten rahoittamiseen käytettävät varat ovat jatkuvasti julkisessa määräysvallassa, merkitsee kyseisessä määräyksessä tarkoitettua ”valtion varoista” toteutettua toimenpidettä.

Toinen kysymys

- 44 Toisella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että edun luonnehtiminen kyseisessä määräyksessä tarkoitetuksi valtioneuoksi edellyttää sitä, että asianomaiset markkinat on ensin kokonaan vapautettu, ja jos näin on, mitkä ovat ne seikat, joiden perusteella Latvian sähkömarkkinoiden vapauttaminen voidaan määrittää ajallisesti.
- 45 Latvian hallituksen mukaan tämä kysymys on jätettävä tutkimatta, koska sillä ei voi olla vaikutusta pääasioiden ratkaisuun. Pääasioiden kantajien vaatimat summat täyttävät näet valtioneuuden kriteerit riippumatta siitä, milloin asianomaiset sähkömarkkinat on vapautettu.
- 46 Tältä osin on muistutettava, että yksinomaan kansallisen tuomioistuimen, jossa asia on vireillä ja joka vastaa annettavasta ratkaisusta, tehtävänä on asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko sen unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta. Jos esitetyt kysymykset koskevat unionin oikeussäännön tulkintaa, unionin tuomioistuimen on siten lähtökohtaisesti ratkaistava ne (tuomio 16.6.2015, Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 24 kohta ja tuomio 7.2.2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, 31 kohta).
- 47 Tästä seuraa, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä ratkaisemasta kansallisen tuomioistuimen esittämän ennakkoratkaisukysymyksen ainoastaan silloin, kun on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeussäännön tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 16.6.2015, Gauweiler ym., C-62/14, EU:C:2015:400, 25 kohta ja tuomio 7.2.2018, American Express, C-304/16, EU:C:2018:66, 32 kohta).

- 48 Nyt käsiteltävässä asiassa toinen ennakkoratkaisukysymys koskee SEUT 107 artiklassa tarkoitettua valtiontuen käsitettä, ja siihen sovelletaan näin ollen tämän tuomion edellä olevassa kohdassa mainittua olettamaa, jonka mukaan unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä on merkitystä asian ratkaisemisen kannalta.
- 49 Tätä merkityksellisyyttä koskevaa olettamaa ei voida kumota nyt käsiteltävässä asiassa. On näet selvää, että pääasiat koskevat uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajille asianomaisen Latvian lainsäädännön mukaisesti myönnetyn tariffiedun luonnehtimista tueksi. Kuten komissio toteaa huomautuksissaan, sähkömarkkinoiden vapauttamatta jättäminen voisi kuitenkin vaikuttaa niihin tämän tuomion 31 kohdassa mainittuihin edellytyksiin, joiden nojalla tämä etu voidaan luonnehtia tueksi ja jotka koskevat sitä, että asianomainen toimenpide on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, ja sitä, että se vääristää tai uhkaa vääristää kilpailua.
- 50 Tästä seuraa, että Latvian hallituksen esittämä oikeudenkäyntiväite on hylättävä.
- 51 Siltä osin kuin on kyse asianomaisten markkinoiden vapauttamisen vaikutuksesta tuen olemassaolon arviointiin, on huomautettava, että valtiontuki on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristämään tai uhkaamaan vääristää kilpailua, vaikka asianomaiset markkinat olisi avattu kilpailulle vain osittain. Jotta voidaan katsoa, että valtion toimenpide tai valtion varoista toteutettu toimenpide on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristämään tai uhkaamaan vääristää kilpailua, on riittävää, että tukitoimenpiteen käyttöönottohetkellä kyseisillä markkinoilla oli toimivaa kilpailua koskeva tilanne (tuomio 23.1.2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, 39 ja 40 kohta).
- 52 Tästä seuraa, että tietyille yrityksille myönnetty etu on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja vääristämään kilpailua jopa ennen näiden markkinoiden täydellistä vapauttamista (ks. vastaavasti tuomio 10.6.2010, Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA, C-140/09, EU:C:2010:335, 49 kohta).
- 53 Latvian sähkömarkkinoiden täydellisen vapauttamisen ajankohdalla ei siis ole merkitystä arvioitaessa sitä, onko julkisen toimijan kyseisessä jäsenvaltiossa antama tuki, kun se ostaa uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön markkinahintaa korkeampaan hintaan, luonnehdittava valtiontueksi.
- 54 Edellä esitetyn perusteella toiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että edun luonnehtiminen kyseisessä määräyksessä tarkoitetuksi valtiontueksi ei edellytetä sitä, että asianomaiset markkinat on ensin vapautettu kokonaan.

Kolmas kysymys

- 55 Kolmannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että jos merkityksellisen Latvian säännösten nojalla uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajille myönnetty etu ei ole SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, pääasioiden kantajien vaatimien summien suorittaminen voisi sitä vastoin merkitä kyseisessä määräyksessä tarkoitettua ”tuen” maksamista.

- 56 Aluksi on muistutettava, että unionin tuomioistuimella ei ole SEUT 267 artiklan mukaisessa menettelyssä toimivaltaa arvioida pääasian tosiseikkoja tai soveltaa kansallisiin toimenpiteisiin tai tilanteisiin unionin sääntöjä, joita se on tulkinnut, koska nämä kysymykset kuuluvat kansallisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan (tuomio 10.6.2010, Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA, C-140/09, EU:C:2010:335, 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 57 Tästä seuraa erityisesti, että nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa selvittää, ovatko pääasioissa kyseessä olevat summat valtiontukea.
- 58 Unionin tuomioistuin on kuitenkin toimivaltainen esittämään kansalliselle tuomioistuimelle kaikki sellaiset unionin oikeuden tulkintaan liittyvät seikat, jotka saattavat auttaa kansallista tuomioistuinta sen arvioidessa kansallisen toimenpiteen yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa sen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisemiseksi. Valtiontukien alalla unionin tuomioistuin voi muun muassa esittää ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle sellaiset tulkintaan liittyvät seikat, joiden avulla tämä voi määrittää, voidaanko kansallinen toimenpide luonnehtia unionin oikeudessa tarkoitetuksi valtiontueksi (tuomio 10.6.2010, Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA, C-140/09, EU:C:2010:335, 24 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 59 Tältä osin on muistutettava, että julkiset tuet, jotka ovat tiettyjä yrityksiä tai tiettyjä tuotteita suosivia viranomaisten toimenpiteitä, ovat oikeudelliselta luonteeltaan perustavanlaatuisesti erilaisia kuin vahingonkorvaukset, joita kansalliset viranomaiset mahdollisesti veloitetaan maksamaan yksityisille korvauksena niiden näille aiheuttamasta vahingosta. Vahingonkorvaukset eivät siis ole unionin oikeudessa tarkoitettua valtiontukea (ks. vastaavasti tuomio 27.9.1988, Asteris ym., 106/87–120/87, EU:C:1988:457, 23 ja 24 kohta).
- 60 Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 69 ja 70 kohdassa todennut, sen määrittämiseksi, ovatko tietyt summat ”valtiontukea”, ei sitä vastoin ole merkitystä sillä, luonnehditaanko kanteet, joissa vaaditaan näiden summien suorittamista, kansallisen oikeuden nojalla ”korvausvaatimuksiksi” tai ”vahingonkorvausvaatimuksiksi”.
- 61 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee, että pääasioiden kantajien Latvian hallintotuomioistuimessa sääntelyviranomaista vastaan nostamissa kanteissa pyritään siihen, että niille maksetaan summat, joihin ne ovat mielestään oikeutettuja energialain 40 §:n 1 momentin nojalla ja joihin ne katsovat säilyttäneensä oikeuden vuoden 2005 jälkeen sähkömarkkinalain 30 §:n 1 momentin nojalla. Latvijas Republikas Satversmes tiesa on näet katsonut 20.1.2010 annetussa ratkaisussa, että kyseisen 30 §:n 1 momentin virheellisen tulkinnan vuoksi sääntelyviranomaisen oli virheellisesti jättänyt päivittämättä uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön ostohinnan 8.6.2005 alkaen.
- 62 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä selityksistä ei sitä vastoin ilmene, että pääasioissa kyseessä olevat summat olisivat tämän tuomion 59 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettuja ”vahingonkorvauksia”. Pääasioiden kantajat eivät näet vaadi korvausta vahingosta, joka on erillinen siitä vahingosta, ettei niille ole maksettu kokonaan etua, johon ne katsovat olleensa oikeutettuja asianomaisen Latvian lainsäädännön nojalla vuosina 2006–2008. Tilanne olisi sitä vastoin ollut toinen, jos pääasioiden kanteiden kohteena olisi ollut tästä maksamatta jättämisestä aiheutuneiden vahinkojen korvaaminen.

- 63 Tästä seuraa, että pääasioissa kyseessä olevat summat ovat luonteeltaan samanlaisia kuin summat, jotka pääasioiden kantajat olivat jo saaneet tämän lainsäädännön nojalla vuosina 2006–2008 ja joiden osalta ne vaativat ainoastaan, että niiden määrää oikaistaan.
- 64 Näissä olosuhteissa pääasioiden kantajien merkityksellisen Latvian säännösten nojalla vaatimien kaltaisten summien luonnehtiminen valtiontueksi riippuu siitä, onko uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajille kyseisen säännösten nojalla myönnetty etu itsessään valtiontukea.
- 65 Kaiken edellä esitetyn perusteella kolmanteen kysymykseen on vastattava, että SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kansallisessa säännöstössä on otettu käyttöön kyseisessä määräyksessä tarkoitettu valtiontuki, myös tuomioistuimessa kyseisen säännösten nojalla vaaditun summan maksaminen merkitsee tällaista tukea.

Neljäs kysymys

- 66 Neljännellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele lähinnä, onko SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että jos uusiutuvista energialähteistä sähköä tuottaville yrityksille myönnetty tariffietu on kyseisessä määräyksessä tarkoitettua valtiontukea, pääasioiden kantajien vaatimuksia olisi pidettävä tämän valtiontuen saamatta jääneen osan maksamista koskevin vaatimuksina tai vaatimuksina, joilla pyritään siihen, että asiaa käsittelevä tuomioistuin myöntää erillisen valtiontuen.
- 67 Tämän tuomion 61–63 kohdasta ilmenee tältä osin, että pääasioiden kantajien vaatimuksilla pyritään siihen, että niille maksetaan osa siitä uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajille myönnetystä tariffiedusta, johon ne katsovat olevansa oikeutettuja vuosina 2006–2008 voimassa olleen Latvian lainsäädännön nojalla.
- 68 Jos tämä tariffietu on SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea, pääasioiden kantajien vaatimukset vastaavat siis tämän valtiontuen tietyn osan maksamista koskevaa vaatimusta.
- 69 Komission mukaan kansallisen tuomioistuimen pääasioiden kantajille myöntämät summat ovat kuitenkin asianomaisella Latvian säännöstöllä käyttöön otetusta tariffietuudesta erillistä valtiontukea.
- 70 Komissio väittää tämän näkemyksensä tueksi ensinnäkin, että pääasioiden kantajille Administratīvā apgabaltiesan tuomioissa myönnetyn ”valtiontuen” oikeusperustana ei ole energialaki vaan kyseisen tuomioistuimen antamat tuomiot itsessään.
- 71 On kuitenkin todettava, että mainittu tuomioistuin myönsi kyseisissä tuomioissa pääasioiden kantajien vaatimat summat soveltamalla nimenomaisesti sähkömarkkinalakia, sellaisena kuin Latvijas Republikas Satversmes tiesa on sitä tulkinnut.
- 72 Komissio vetoaa 8.12.2011 annetun tuomion France Télécom v. komissio (C-81/10 P, EU:C:2011:811) 17 kohtaan ja katsoo yleisesti, että unionin oikeuden kannalta merkitystä ei ole sillä, myöntääkö valtiontuen tuomioistuin vai jokin muu viranomainen, erityisesti hallintoviranomainen. Valtiontukitoimenpiteet määritellään objektiivisesti niiden vaikutusten eikä niiden syiden tai tavoitteiden perusteella. Jos kansallinen tuomioistuin ei voisi myöntää

valtioneutua, valtioneutan käsitettä ei maaritetaisi ”objektiiuisesti” kyseessä olevan toimenpiteen vaikutusten perusteella vaan se maaritetaisiin ”subjektiiuisesti” sen toteuttaneen viranomaisen perusteella.

- 73 Taman tuomion edellä olevassa kohdassa mainittu oikeuskäytäntö, jossa todetaan, että SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulle valtioneutuelle leimaa-antavia ovat sen vaikutukset eivätkä sen tavoitteet, ei kuitenkaan merkitse sitä, että valtioneutuki määritetään yksinomaan vaikutustensa perusteella ottamatta huomioon mitaan muita kriteereitä. Valtioneutuki määritetään näet myös luonteensa perusteella jo sen vuoksi, että se myonnetaan ”valtion varoista”, kuten SEUT 107 artiklan 1 kohdassa nimenomaisesti määritetään. Komission mainitseamalla oikeuskaytannolla ei näin ollen ole sitä ulottuvuutta, jonka komissio sille antaa. Sen perusteella ei etenkaan voida tehdä mitaan paatelmia siitä mahdollisuudesta, että valtioneutan myöntää kansallinen tuomioistuin.
- 74 Komissio vetoaa lopuksi 4.3.2020 annettuun tuomioon *Buonotourist v. komissio* (C-586/18 P, EU:C:2020:152), jossa unionin tuomioistuin on sen mukaan katsonut, että Italian tasavalta oli Consiglio di Staton (ylin hallintotuomioistuin, Italia) tuomiolla myöntänyt linja-autokuljetuspalvelujen tarjoajalle valtioneutua, joka muodostui taman julkisen palvelun velvoitteista maksetusta hyvityksestä.
- 75 On kuitenkin huomautettava, että unionin tuomioistuin totesi kyseisessä tuomiossa ainoastaan – kuten sen 97 kohdasta ilmenee –, että kyseessä olevasta tukitoimenpiteesta ”oli annettu Consiglio di Staton tuomio”. Vaikka kansallinen tuomioistuin voi tarvittaessa antaa tuomion, josta seuraa, että yhden asianosaisen on kansallisen oikeuden nojalla saatava valtioneutua vastaava summa, tama ei merkitse kuitenkaan mitenkaan sitä, että kansallinen tuomioistuin myöntää tässä tapauksessa itse taman tuen. Tällaisen tuomion ainoana vaikutuksena on oikeusvoiman nojalla se, että toinen asianosainen, yleensä toimivaltainen hallintoviranomainen, velvoitetaan maksamaan kyseinen tuki. Asiassa, joka johti 4.3.2020 annettuun tuomioon *Buonotourist v. komissio* (C-586/18 P, EU:C:2020:152), julkisen palvelun velvoitteista maksettavasta hyvityksestä oli siis määritetty Italian viranomaisten paatöksessa, kuten kyseisen tuomion 17 kohdasta ilmenee.
- 76 Valtioneutan käyttöön ottaminen itsessaan ei missaan tapauksessa voi perustua tuomioistuimen ratkaisuun. Valtioneutan käyttöön ottaminen perustuu näet tarkoituksenmukaisuusharkintaan, joka ei kuulu tuomioistuimen tehtäviin.
- 77 On vielä huomautettava, että valtioneutua koskevien sääntöjen soveltaminen perustuu yhtäältä kansallisten tuomioistuinten ja toisaalta komission ja unionin tuomioistuinten väliseen vilpittömän yhteistyön velvollisuuteen ja että tässä yhteistyössä kukin niistä toimii sille EUT-sopimuksessa osoitetun tehtavan mukaisesti. Tässä yhteistyössä kansallisten tuomioistuinten on toteutettava kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, joilla voidaan varmistaa unionin oikeuteen perustuvien velvollisuuksien täytäntöönpano, ja pidataydyttava toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa perussopimuksen tavoitteiden toteutumisen, kuten SEU 4 artiklan 3 kohdasta ilmenee (tuomio 21.11.2013, *Deutsche Lufthansa*, C-284/12, EU:C:2013:755, 41 kohta).
- 78 Vaikka asianomaisella kansallisella säännöstöllä otetaan käyttöön etu, joka merkitsee valtioneutua uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajille, *Administrativa apgabaltiesan* tuomioihin johtaneissa asioissa pääasioiden kantajille myönnettyjä summia ei missaan tapauksessa voida pitää tästä edusta erillisenä valtioneutukena.

79 Neljänteen kysymykseen on siis vastattava, että SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kansallinen säännöstö, jolla otetaan käyttöön lakisääteinen oikeus korotettuun maksuun uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osalta, merkitsee kyseisessä määräyksessä tarkoitettua valtiontukea, tuomioistuimessa esitettyjä vaatimuksia, joilla pyritään saamaan kyseinen oikeus täysimääräisesti, on pidettävä tämän valtiontuen saamatta jääneen osan maksamista koskevin vaatimuksina eikä vaatimuksina, joilla pyritään siihen, että asiaa käsittelevä tuomioistuin myöntää erillisen valtiontuen.

Viides kysymys

80 Viidennellä kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että jos pääasioissa kyseessä olevia vaatimuksia on pidettävä valtiontuen saamatta jääneen osan suorittamista koskevin vaatimuksina, tässä suorittamisessa olisi otettava huomioon sähkömarkkinoiden tilanne ja voimassa olevan lainsäädännön tila maksun tapahtumahetkellä, mukaan lukien liian suurten korvausten osalta voimassa olevat rajoitukset.

81 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin tuomioistuimelle esitetyn ennakkoratkaisukysymyksen on koskettava sellaista unionin oikeuden tulkittamista, joka on objektiivisesti tarpeen kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian ratkaisemiseksi (ks. vastaavasti unionin tuomioistuimen presidentin määräys 7.9.2016, Velikova, C-228/15, ei julkaistu, EU:C:2016:641, 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

82 On todettava, että viidennessä ennakkoratkaisukysymyksessä tarkoitettut olosuhteet liittyvät lähinnä arviointiin, joka koskee pääasioissa kyseessä olevien toimenpiteiden soveltuvuutta sisämarkkinoille, jos nämä toimenpiteet olisi luonnehdittava valtiontueksi. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan sen arvioiminen, soveltuvatko tukitoimenpiteet tai tukiohjelma sisämarkkinoille, kuuluu komission yksinomaiseen toimivaltaan, jonka käyttämistä unionin tuomioistuimet valvovat (tuomio 23.3.2006, Enirisorse, C-237/04, EU:C:2006:197, 23 kohta ja tuomio 27.1.2022, Fondul Proprietatea, C-179/20, EU:C:2022:58, 83 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tästä kysymyksestä ei siis selvästikään ole hyötyä pääasioiden ratkaisemisen kannalta.

83 Edellä esitetystä seuraa, että viides kysymys on jätettävä tutkimatta.

Kuudes ja seitsemäs kysymys

84 Kuudennella ja seitsemännellä kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, kansallinen tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko SEUT 107 artiklan 1 kohdan tulkittamiseksi merkitystä yhtäältä sillä, että tuulivoimamat ovat vesivoimaloista poiketen saaneet aikaisemmin täysimääräistä tukea, ja toisaalta sillä, että ainoastaan osalle vesivoiman tuottajista maksetaan korvausta.

85 On huomautettava, että jotta unionin oikeutta voitaisiin tulkita siten, että tulkinta olisi kansalliselle tuomioistuimelle hyödyllinen, kansallisen tuomioistuimen on määritettävä esittämiinsä kysymyksiin liittyvät tosiasiat ja oikeussäännöt tai ainakin selostettava ne tosiseikkoja koskevat lähtökohdat, joihin nämä kysymykset perustuvat. SEUT 267 artiklassa tarkoitettussa menettelyssä näet ainoastaan unionin tuomioistuimella on toimivalta lausua

- unionin säädöksen tulkinnasta sellaisten tosiseikkojen perusteella, jotka kansallinen tuomioistuin on sille esittänyt (tuomio 26.10.2017, Balgarska energiyna borsa, C-347/16, EU:C:2017:816, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 86 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tämä täsmentämistä koskeva vaatimus pätee erityisesti kilpailun alalla, jolle ovat ominaisia monimutkaiset tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja koskevat tilanteet (tuomio 26.10.2017, Balgarska energiyna borsa, C-347/16, EU:C:2017:816, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 87 On korostettava sitä, että tietojen antamisella ennakkoratkaisupyynnöissä pyritään paitsi siihen, että näiden tietojen perusteella unionin tuomioistuin voi antaa vastauksia, joista on hyötyä, myös siihen, että jäsenvaltioiden hallituksilla ja muilla osapuolilla on mahdollisuus esittää asianmukaisesti huomautuksensa Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 artiklan mukaisesti. Ennakkoratkaisupyynnön sisältöä koskevat vaatimukset mainitaan nimenomaisesti unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 94 artiklassa, josta ennakkoratkaisua pyytävän tuomioistuimen oletetaan SEUT 267 artiklaan perustuvassa yhteistyössä olevan tietoinen ja jota sen on tunnollisesti noudatettava (tuomio 26.10.2017, Balgarska energiyna borsa, C-347/16, EU:C:2017:816, 58 ja 59 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 88 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että ennakkoratkaisupyynnössä, jossa tyydytään olennaisilta osin vetoamaan tämän tuomion 84 kohdassa mainittuihin seikkoihin, ei ole selitetty syitä, joiden vuoksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele unionin tuomioistuimelta näiden seikkojen merkityksellisyyttä SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkittaessa.
- 89 Kuudes ja seitsemäs kysymys on siis jätettävä tutkimatta.

Kahdeksas kysymys

- 90 Kahdeksannella kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele lähinnä, onko asetusta N:o 1407/2013 ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että vähämerkityksistä tukea koskevia arviointiperusteita sovelletaan pääasioissa kyseessä oleviin tukiin siltä osin kuin näiden tukien määrä ei ylitä kyseisen asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa vahvistettua vähämerkityksisen tuen enimmäismäärää.
- 91 Vaikka – kuten tämän tuomion 82 kohdassa on muistutettu – kansallisilla tuomioistuimilla ei ole toimivaltaa ottaa kantaa siihen, soveltuuko valtioneuvosto sisämarkkinoille, niiden käsiteltäväksi voidaan sitä vastoin saattaa oikeusriitoja, joissa ne joutuvat tulkitsemaan ja soveltamaan SEUT 107 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua tuen käsitettä erityisesti sen määrittämiseksi, olisiko valtion toimenpiteen, joka on otettu käyttöön noudattamatta SEUT 108 artiklan 3 kohdassa määrättyä ennakkovalvontamenettelyä, osalta pitänyt noudattaa mainittua menettelyä vai ei (tuomio 18.7.2007, Lucchini, C-119/05, EU:C:2007:434, 50 kohta ja tuomio 26.10.2016, DEI ja komissio v. Alouminion tis Ellados, C-590/14 P, EU:C:2016:797, 98 kohta). Kansallinen tuomioistuin voi siten joutua arvioimaan, kuuluuko valtioneuvosto vähämerkityksisiin tukiin, joita kyseisessä SEUT 108 artiklan 3 kohdassa määrätty ilmoittamisvelvollisuus ei koske, sovellettavan poikkeusjärjestelmän piiriin.
- 92 Nyt käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii asetuksen N:o 1407/2013 sovellettavuutta pääasioiden oikeudenkäynneissä siitä syystä, että tosiseikkojen osalta toimivaltaisen tuomioistuimen pääasioiden kantajille myöntämät summat eli 3 406,63 euroa ja 662,26 euroa ovat määrältään hyvin pieniä. Kyseisen asetuksen 5 artiklan 2 kohdan

mukaan vähämerkityksisen tuen enimmäismäärää on kuitenkin arvioitava suhteessa tukiin, jotka on jo myönnetty ”samoihin tukikelpoisiin kustannuksiin” tai ”samaa riskirahoitustoimenpiteeseen”. Kuten tämän tuomion 63 ja 67 kohdassa on todettu, pääasioiden kantajille myönnetyt summat vastaavat kuitenkin pääasioiden kantajien sähkömarkkinalain 30 §:n 1 momentin nojalla vuosien 2006 ja 2008 välisenä aikana jo saamien ja niiden vielä vaatimien summien kokonaismäärän oikaisua. Sitä, ovatko pääasioissa kyseessä olevat tuet luonteeltaan vähämerkityksistä tukea, on näin ollen arvioitava suhteessa pääasioiden kantajien tällä perusteella viiteajanjakson aikana jo saamien summien ja niiden vielä vaatimien summien kokonaismäärään, jos oletetaan, että kyse on valtiontuesta.

- 93 Kahdeksanteen ennakkoratkaisukysymykseen on siis vastattava, että asetusta N:o 1407/2013 ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että tämän asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa vahvistetun vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän noudattamista on arvioitava suhteessa merkityksellisen kansallisen säännösten nojalla vaaditun tuen määrään, sellaisena kuin se on yhdessä viiteajanjakson aikana kyseisen säännösten nojalla jo saatujen maksujen määrän kanssa.

Yhdeksäs ja kymmenes kysymys

- 94 Yhdeksännellä ja kymmenennellä kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, onko asetuksen 2015/1589 1 artiklan b ja c alakohtaa tulkittava siten, että jos pääasioiden kantajien vaatimat summat ovat valtiontukea, tämä tuki on luonnehdittava kyseisessä säännöksessä tarkoitetuksi ”uudeksi” tai ”voimassa olevaksi” tueksi. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyrkii erityisesti selvittämään, voitaisiinko näitä summia pitää ”voimassa olevana tukena” asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan iv alakohdan nojalla.
- 95 Kuten tämän tuomion 62 ja 63 kohdassa on todettu, pääasioiden kantajien vaatimat summat ovat osa siitä tariffiedusta, johon ne katsovat olevansa oikeutettuja vuosina 2006–2008 voimassa olleen Latvian säännösten nojalla siitä syystä, että ne ovat uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön tuottajia. Nämä summat ovat siis luonteeltaan samanlaisia kuin kyseinen tariffietu.
- 96 Tästä syystä kysymys siitä, onko pääasioissa kyseessä olevat summat luonnehdittava ”uudeksi tueksi” vai ”voimassa olevaksi tueksi”, riippuu siitä, kumpaa näistä luonnehdinnoista on sovellettava mainittuun tariffietuun, johon nämä summat liittyvät, jos kyseinen etu on luonnehdittava valtiontueksi.
- 97 Pääasioiden tosiseikkojen oikeudellista luonnehdintaa koskevasta kysymyksestä, joka kuuluu ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan, on huomautettava, että unionin tuomioistuimen on ainoastaan esitettävä ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle unionin oikeuden säännösten ja määräysten tulkintaan liittyviä seikkoja, ja näiden säännösten ja määräysten soveltaminen on viimeksi mainitun tuomioistuimen tehtävä.
- 98 Asetuksen 2015/1589 1 artiklan c alakohdan mukaan ”uudella tuella” tarkoitetaan ”kaikkia tukia, eli tukiohjelmia ja yksittäisiä tukia, jotka eivät ole voimassa olevaa tukea, mukaan lukien voimassa olevan tuen muutokset”. Jotta valtiontukea voitaisiin pitää ”uutena tukena”, on siis osoitettava, ettei se ole ”voimassa olevaa tukea”, jota tarkoitetaan asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdassa, jossa erotetaan toisistaan useita voimassa olevien tukien ryhmiä.

- 99 Ensinnäkin asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan i alakohdan mukaan ”voimassa olevalla tuella” tarkoitetaan ”tukiohjelmia ja yksittäisiä tukia, jotka on otettu käyttöön ennen [EUT-sopimuksen] voimaantuloa ja joita voidaan soveltaa edelleen [EUT-sopimuksen] voimaantulon jälkeen” kyseessä olevissa jäsenvaltioissa.
- 100 Tässä yhteydessä on muistutettava, että energialain 40 §:n 1 momentissa ennen Latvian tasavallan liittymistä unioniin käyttöön otettua tariffietua vesivoiman tuottajien hyväksi on jatkettu sähkömarkkinalain 30 §:n 1 momentilla.
- 101 Kuten asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan i alakohdan sanamuodosta kuitenkin ilmenee, tätä säännöstä sovelletaan ”sanotun kuitenkaan rajoittamatta – – [liittymisasiakirjan] – – liitteen IV lisäyksen – – soveltamista”. Kyseisessä liitteessä IV olevan 3. otsikon 1 kohdan toisesta alakohdasta ilmenee, että kaikkia vielä liittymispäivän jälkeen sovellettavia toimenpiteitä, jotka ovat valtiontukea, pidetään uutena tukena, jollei niitä ole täytäntöönpantu ennen 10.12.1994, jollei niitä ole mainittu edellä mainitun liitteen IV lisäyksessä tai jollei niistä ole ilmoitettu komissiolle eikä komissio ole vastustanut niitä sillä perusteella, että toimenpiteiden soveltuvuudesta sisämarkkinoille on vakavia epäilyksiä.
- 102 Nyt käsiteltävässä asiassa liittymisasiakirjan liitteen IV lisäyksessä ei mainita kyseessä olevaa merkityksellistä kansallista lainsäädäntöä, eikä ennakkoratkaisupyynnöstä ilmene, että se olisi täytäntöönpantu ennen 10.12.1994 tai että siitä olisi ilmoitettu komissiolle tukiohjelmana.
- 103 Energialailla käyttöön otettua ja sähkömarkkinalailla jatkettua tariffietua ei näin ollen voida – jos se on valtiontukea – luonnehtia asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan i alakohdassa tarkoitetuksi voimassa olevaksi tueksi, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkastettava.
- 104 Toiseksi asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan ii ja iii alakohdan mukaan ”voimassa olevalla tuella” tarkoitetaan ”hyväksytyjä tukia eli tukiohjelmia ja yksittäisiä tukia, jotka komissio tai neuvosto on hyväksynyt” tai ”tukia, joiden voidaan katsoa tulleen hyväksytyiksi” komission toimesta. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee kuitenkin, ettei neuvosto eikä komissio ole hyväksynyt pääasioissa kyseessä olevaa tariffietua ja ettei tariffiedun voida myöskään katsoa tulleen hyväksytyksi komission toimesta, koska siitä ei ole ilmoitettu sille. Jos kyseinen etu on luonnehdittava valtiontueksi, sitä ei näin ollen voida myöskään pitää asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan ii ja iii alakohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena, mikä ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen on kuitenkin tarkistettava.
- 105 Kolmanneksi asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan iv alakohdan mukaan ”voimassa olevalla tuella” tarkoitetaan myös ”tukia, [jotka] voidaan [asetuksen 2015/1589] 17 artiklan nojalla katsoa voimassa olevaksi tueksi”.
- 106 Asetuksen N:o 2015/1589 17 artiklan 1 kohdan mukaan komission toimivaltuuksiin periä tuki takaisin sovelletaan kymmenen vuoden vanhentumisaikaa. Kyseisen artiklan 2 kohdan mukaan tämä vanhentumisaika alkaa päivästä, jona sääntöjenvastainen tuki on myönnetty tuen saajalle joko yksittäisenä tukena tai tukiohjelmaan kuuluvana tukena, ja sääntöjenvastaista tukea koskevat komission toimet tai jäsenvaltion komission pyynnöstä toteuttamat toimet keskeyttävät vanhentumisajan. Mainitun artiklan 3 kohdan mukaan on lisäksi niin, että tuki, jonka osalta vanhentumisaika on kulunut umpeen, katsotaan voimassa olevaksi tueksi (tuomio 26.4.2018, ANGED, C-233/16, EU:C:2018:280, 79 kohta).

- 107 Sen arvioimiseksi, voidaanko pääasioiden kantajien vaatimat summat luonnehtia asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa tarkoitetuksi voimassa olevaksi tueksi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee unionin tuomioistuimelta kymmenennessä ennakkoratkaisukysymyksessään, pitäisikö asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetyn vanhentumisajan alkamisajankohdaksi vahvistaa ajankohta, jona tariffietu, jonka soveltamista pääasioiden kantajat vaativat, on otettu käyttöön, vai ajankohta, jona ne tosiasiallisesti saavat kyseiseen etuun perustuvan maksun.
- 108 Kyseisen asetuksen 17 artiklan 2 kohdasta ilmenee tässä yhteydessä, että kymmenen vuoden vanhentumisajan alkamispäivän määrittämiseksi tässä säännöksessä viitataan siihen päivään, jona tuki myönnetään tuensaajalle, eikä siihen päivään, jona tukiohjelmasta säädettiin (ks. vastaavasti tuomio 8.12.2011, France Télécom v. komissio, C-81/10 P, EU:C:2011:811, 81 kohta).
- 109 Tämän vanhentumisajan laskemiseksi on lisäksi katsottava, että asianomainen tuki on myönnetty tuensaajalle vasta päivänä, jona se on tosiasiallisesti annettu tuensaajalle (tuomio 8.12.2011, France Télécom v. komissio, C-81/10 P, EU:C:2011:811, 82 kohta).
- 110 Asetuksen 2015/1589 17 artiklan tarkoituksena on näet määrittää se määräaika, jonka kuluessa komissio voi periä sääntöjenvastaisesti maksetun tuen takaisin. Tämän määräajan alkamisajankohdaksi ei siis voida vahvistaa päivämäärää, joka on aikaisempi kuin se päivämäärä, jona sääntöjenvastainen tuki on maksettu.
- 111 Kuten tämän tuomion 67 kohdassa on todettu, nyt käsiteltävissä asioissa pääasioiden kantajien vaatimat summat vastaavat tariffiedun sitä osaa, johon ne katsovat olevansa oikeutettuja vuosina 2006–2008 voimassa olleen Latvian säännösten nojalla ja jota niille ei ole maksettu samanaikaisesti tämän edun muun osan kanssa. Niin kauan kuin näitä summia ei ole tosiasiallisesti maksettu, edellä olevasta kohdasta seuraa kuitenkin, että asetuksen 2015/1589 17 artiklassa säädetty vanhentumisaika ei ole alkanut kulua niiden osalta. Administratiivä apgabaltiesa on tosin hyväksynyt pääasioiden kantajien vaatimukset 3 406,63 euron ja 662,26 euron osalta. Kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 87 kohdassa huomauttanut, kyseisen tuomioistuimen tuomioissa on kuitenkin määrätty niiden täytäntöönpanon lykkäämisestä siihen saakka, kunnes kyseessä olevista tuista on ilmoitettu ja komissio on tämän jälkeen tehnyt niitä koskevan päätöksen. Näitä tukia ei siis ole vielä tosiasiallisesti annettu eli myönnettyjä summia ei ole maksettu, joten asetuksen 2015/1589 17 artiklan 1 kohdassa säädetty vanhentumisaika ei ole vielä alkanut kulua eikä se varsinkaan ole päättynyt.
- 112 Asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan iv alakohdassa säädetty edellytykset eivät ole täyttyneet, joten jos pääasioissa kyseessä olevat summat olisi luonnehdittava tukitoimenpiteiksi, niitä ei voitaisi pitää kyseisessä säännöksessä tarkoitettuna voimassa olevana tukena.
- 113 Neljänneksi asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettuna voimassa olevana tukena pidetään myös tukia, joiden voidaan katsoa oleva tällaista tukea, ”koska voidaan osoittaa, että ne käyttöönottohetkellä eivät vielä olleet tukia, mutta ovat muuttuneet myöhemmin sellaisiksi sisämarkkinoiden kehityksen johdosta ilman, että jäsenvaltio olisi muuttanut niitä”. Kyseisessä säännöksessä täsmennetään, että ”jos tietyt toimenpiteet muuttuvat tuiksi sen jälkeen, kun tietty toiminta on vapautettu kilpailulle unionin lainsäädännössä, näitä toimenpiteitä ei kilpailun vapauttamiselle vahvistetun ajankohdan jälkeen pidetä voimassa olevana tukena”.

- 114 On todettava, että ennakkoratkaisupyyntöissä ei mainita hypoteesia, jonka mukaan uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön hyväksi käyttöön otettu järjestelmä olisi muuttunut sisämarkkinoiden kehityksen edistämiseen tarkoitetuksi tueksi. Kuten tämän tuomion 54 kohdasta ilmenee, valtiontueksi luonnehtiminen ei myöskään edellytä, että sähkömarkkinat olisi ensin vapautettu kokonaan.
- 115 Näin ollen on katsottava, että jos pääasioiden kantajien vaatimat summat olisi luonnehdittava valtiontueksi, ne eivät olisi myöskään asetuksen 2015/1589 1 artiklan b alakohdan v alakohdassa tarkoitettua voimassa olevaa tukea.
- 116 Edellä esitetyn perusteella yhdeksänteen ja kymmenenteen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että asetuksen 2015/1589 1 artiklan b ja c alakohtaa on tulkittava siten, että kun valtiontuki ei kuulu yhteenkään kyseisen asetuksen 1 artiklan b alakohdassa säädetyistä voimassa olevan tuen ryhmistä, tämä tuki, ja myös se osa tuesta, jonka maksamista myöhemmin vaaditaan, on luonnehdittava kyseisen asetuksen 1 artiklan c alakohdassa tarkoitetuksi uudeksi tueksi.

Yhdestoista kysymys

- 117 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee yhdenneljätoista kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 108 artiklan 3 kohtaa sekä asetuksen 2015/1589 2 artiklan 1 kohtaa ja 3 artiklaa tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi hyväksyä vaatimuksen sellaisen summan maksamisesta, joka on uutta tukea, jota ei ole ilmoitettu komissiolle, kunhan asianomaiset kansalliset viranomaiset ensin ilmoittavat tästä tuesta asianmukaisesti komissiolle ja komissio antaa, tai sen katsotaan antaneen, suostumuksensa tältä osin.
- 118 Tämän kysymyksen tarkoituksena on antaa ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle mahdollisuus arvioida tällä hetkellä valituksen kohteena olevien Administrativă apgabaltiesan tuomioiden yhteensoveltuvuutta edellä olevassa kohdassa mainittujen unionin oikeuden säännösten ja määräysten kanssa. Kuten tämän tuomion 28 kohdassa on todettu, viimeksi mainittu tuomioistuin on näet näillä tuomioilla hyväksynyt osittain DOBELES HES:n ja GM:n vaatimukset ja velvoittanut sääntelyviranomaisen maksamaan näille 3 406,63 euroa ja 662,26 euroa sillä edellytyksellä, että komissio tekee, tai sen katsotaan tehneen, päätöksen näiden tukien hyväksymisestä.
- 119 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että tehtävään, joka unionin oikeudessa on annettu kansallisille tuomioistuimille valtiontukien valvontajärjestelmän toteuttamisessa, kuuluu erityisesti silloin, kun kansalliset tuomioistuimet toteavat, että asianomaisesta toimenpiteestä olisi pitänyt ilmoittaa komissiolle, velvollisuus selvittää, onko asianomainen jäsenvaltio noudattanut tätä velvollisuutta, ja jos näin ei ole, todeta, että kyseinen toimenpide on sääntöjenvastainen (ks. vastaavasti tuomio 19.3.2015, OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, 68 kohta).
- 120 Kansallisten tuomioistuinten on tehtävä kaikki päätelmät SEUT 108 artiklan 3 kohdan rikkomisesta kansallisen oikeutensa mukaisesti (ks. vastaavasti tuomio 19.3.2015, OTP Bank, C-672/13, EU:C:2015:185, 69 kohta).
- 121 Kun kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu vaatimus sellaisen tuen maksamiseksi, joka on sääntöjenvastainen, koska siitä ei ole ilmoitettu komissiolle, unionin oikeudessa kansalliselle tuomioistuimelle annetun valtiontukien valvontatehtävän on siis lähtökohtaisesti johdettava siihen, että tämä tuomioistuin hylkää tämän vaatimuksen.

- 122 Kansallisen tuomioistuimen ratkaisulla, jolla vastaaja velvoitetaan maksamaan kyseessä oleva tuki – sillä varauksella, että asianomaiset kansalliset viranomaiset ilmoittavat kyseisestä tuesta ensin komissiolle ja että komissio antaa, tai sen katsotaan antaneen, tukeen suostumuksensa –, voidaan kuitenkin myös välttää uuden tuen maksaminen SEUT 108 artiklan 3 kohdan sekä asetuksen 2015/1589 2 artiklan 1 kohdan ja 3 artiklan vastaisesti.
- 123 SEUT 108 artiklan 3 kohtaa sekä asetuksen 2015/1589 2 artiklan 1 kohtaa ja 3 artiklaa on näin ollen tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi hyväksyä vaatimuksen sellaisen summan maksamisesta, joka vastaa uutta tukea, josta ei ole ilmoitettu komissiolle, sillä varauksella, että asianomaiset kansalliset viranomaiset ensin ilmoittavat tästä tuesta asianmukaisesti komissiolle ja että tämä antaa, tai sen katsotaan antaneen, suostumuksensa tältä osin.

Kahdestoista kysymys

- 124 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kahdennelatoista kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 107 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että sen arvioimiseksi, ovatko tietyt summat kyseisessä määräyksessä tarkoitettua valtiontukea, merkitystä on sillä, että näitä summia vaaditaan viranomaiselta, joka on siitä viranomaisesta erillinen viranomainen, jonka on lähtökohtaisesti maksettava ne asianomaisen kansallisen säännösten nojalla ja jonka talousarvio on tarkoitettu yksinomaan varmistamaan sen oma toiminta.
- 125 SEUT 107 artiklan 1 kohdasta seuraa, että valtiontuen olemassaolo ei riipu siitä elimestä, jonka tehtävänä on kansallisen oikeuden mukaan maksaa tuki, vaan siitä, että varat, joista asianomainen tuki maksetaan, ovat peräisin valtiolta. Tältä osin on erityisesti merkityksetöntä, onko se henkilö, jonka tehtävänä on kysymyksessä olevan edun jakaminen, julkinen vai yksityinen tai onko se kansallisen oikeuden nojalla sääntöjensä osalta itsenäinen (ks. vastaavasti tuomio 9.11.2017, komissio v. TV2/Danmark, C-656/15 P, EU:C:2017:836, 44 ja 45 kohta).
- 126 Edun luonnehtimiseen valtiontueksi ei siis voi olla vaikutusta sillä, että sitä osaa tuesta, jota ei ole maksettu sen elimen toimesta, joka lähtökohtaisesti vastaa sen maksamisesta kansallisen oikeuden nojalla, vaaditaan eri viranomaiselta tuomioistuimessa nostetun kanteen yhteydessä.
- 127 Kahdenteentoista kysymykseen on näin ollen vastattava, että SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen arvioimiseksi, ovatko tietyt summat kyseisessä määräyksessä tarkoitettua valtiontukea, merkitystä ei ole sillä, että näitä summia vaaditaan viranomaiselta, joka on siitä viranomaisesta erillinen viranomainen, jonka on lähtökohtaisesti maksettava ne asianomaisen kansallisen säännösten nojalla ja jonka talousarvio on tarkoitettu yksinomaan varmistamaan sen oma toiminta.

Kolmastoista kysymys

- 128 Kolmannelatoista kysymyksellään ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee lähinnä, voiko direktiivi 2002/20 olla esteenä sille, että sääntelyviranomainen ”maksaa mahdollisesti korvausta” pääasioiden kantajille.
- 129 On huomautettava – kuten julkisasiamies on tehnyt ratkaisuehdotuksensa 100 kohdassa –, että kyseistä direktiiviä, joka koskee sähköisen viestinnän markkinoita, ei sovelleta sähköalalla.

- 130 Tästä seuraa, että kolmastoista kysymys on selvästi hyödytön pääasioiden ratkaisemisen kannalta ja se on siis tämän tuomion 47 kohdassa mainitun oikeuskäytännön mukaan jätettävä tutkimatta.

Oikeudenkäyntikulut

- 131 Pääasioiden asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevien asioiden käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (suuri jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kansallinen säännöstö, jossa hyväksytty sähkönjakeluyritys veloitetaan ostamaan uusiutuvista energialähteistä tuotettu sähkö markkinahintaa korkeampaan hintaan ja jonka mukaan tästä aiheutuvat lisäkustannukset rahoitetaan loppukuluttajien maksettavaksi tulevilla pakollisella maksulla tai jonka mukaan näiden lisäkustannusten rahoittamiseen käytettävät varat ovat jatkuvasti julkisessa määräysvallassa, merkitsee kyseisessä määräyksessä tarkoitettua ”valtion varoista” toteutettua toimenpidettä.
- 2) SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että edun luonnehtiminen kyseisessä määräyksessä tarkoitetuksi valtioneuoksi ei edellytetä sitä, että asianomaiset markkinat on ensin vapautettu kokonaan.
- 3) SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kansallisessa säännöstössä on otettu käyttöön kyseisessä määräyksessä tarkoitettu valtioneu, myös tuomioistuimessa kyseisen säännösten nojalla vaaditun summan maksaminen merkitsee tällaista tukea.
- 4) SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että kun kansallinen säännöstö, jolla otetaan käyttöön lakisääteinen oikeus korotettuun maksuun uusiutuvista energialähteistä tuotetun sähkön osalta, merkitsee kyseisessä määräyksessä tarkoitettua valtioneu, tuomioistuimessa esitettyjä vaatimuksia, joilla pyritään saamaan kyseinen oikeus täysimääräisesti, on pidettävä tämän valtioneun saamatta jääneen osan maksamista koskevin vaatimuksina eikä vaatimuksina, joilla pyritään siihen, että asiaa käsittelevä tuomioistuin myöntää erillisen valtioneun.
- 5) [SEUT] 107 ja [SEUT] 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen 18.12.2013 annettua komission asetusta (EU) N:o 1407/2013 ja erityisesti sen 5 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että tämän asetuksen 3 artiklan 2 kohdassa vahvistetun vähämerkityksisen tuen enimmäismäärän noudattamista on arvioitava suhteessa merkityksellisen kansallisen säännösten nojalla vaaditun tuen määrään, sellaisena kuin se on yhdessä viiteajanjakson aikana kyseisen säännösten nojalla jo saatujen maksujen määrän kanssa.

- 6) [SEUT] 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13.7.2015 annetun neuvoston asetuksen (EU) 2015/1589 1 artiklan b ja c alakohtaa on tulkittava siten, että kun valtiontuki ei kuulu yhteenkään kyseisen asetuksen 1 artiklan b alakohdassa säädetyistä voimassa olevan tuen ryhmistä, tämä tuki, ja myös se osa tuesta, jonka maksamista myöhemmin vaaditaan, on luonnehdittava kyseisen asetuksen 1 artiklan c alakohdassa tarkoitetuksi uudeksi tueksi.
- 7) SEUT 108 artiklan 3 kohtaa sekä [SEUT] 108 artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 13.7.2015 annetun neuvoston asetuksen (EU) 2015/1589 2 artiklan 1 kohtaa ja 3 artiklaa on tulkittava siten, että kansallinen tuomioistuin voi hyväksyä vaatimuksen sellaisen summan maksamisesta, joka vastaa uutta tukea, josta ei ole ilmoitettu Euroopan komissiolle, sillä varauksella, että asianomaiset kansalliset viranomaiset ensin ilmoittavat tästä tuesta asianmukaisesti komissiolle ja että tämä antaa, tai sen katsotaan antaneen, suostumuksensa tältä osin.
- 8) SEUT 107 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että sen arvioimiseksi, ovatko tietyt summat kyseisessä määräyksessä tarkoitettua valtiontukea, merkitystä ei ole sillä, että näitä summia vaaditaan viranomaiselta, joka on siitä viranomaisesta erillinen viranomainen, jonka on lähtökohtaisesti maksettava ne asianomaisen kansallisen säännösten nojalla ja jonka talousarvio on tarkoitettu yksinomaan varmistamaan sen oma toiminta.

Allekirjoitukset